

Editorial: Proměny školního poradenství

Předkládané monotematické číslo s názvem *Proměny školního poradenství* reaguje na výzvy, kterým v posledních měsících a letech čelí (nejen) české školní poradenství. Počátky jeho tradice se v České republice, resp. v Československu, obvykle datuje padesátými lety 20. století, i když lze jisté snahy směřující k pedagogicko-psychologické podpoře žáků zaznamenat mnohem dříve. Zpočátku ve školním poradenství převažuje spíše zaměření na výchovné problémy a profesní orientaci a tato témata převažovala také v náplni práce výchovných poradců, kteří v českých a slovenských školách začali působit v šedesátých letech 20. století. Zhruba ve stejném období pak postupně vznikají poradenská zařízení pod různými názvy (Dětská psychologická poradna, Psychologická výchovná klinika), která se orientovala nejen na rodinné poradenství, ale i na školní problémy dětí. Teprve od sedmdesátých let se začala rozvíjet síť pedagogicko-psychologických poraden a nabídka jejich služeb se postupně rozšiřovala se silící vazbou na školskou problematiku. Po roce 1989 se školní poradenské služby významněji proměnily. Evropské vlivy a demokratické trendy posílily respekt k rodinným a dětským právům, zvýšila se diverzita klientů, narůstaly počty integrovaných žáků ve školách hlavního proudu a zároveň rostl tlak na kvalitu služeb. Logicky pak vedle poraden zahájila svou činnost i speciálně pedagogická centra a tím došlo k postupné diferenciaci poskytované péče. Vedle školských poradenských zařízení pak začala ve školách vznikat a personálně i pozičně posilovat školní poradenská pracoviště.

Nová školská legislativa na začátku 21. století pak sice ušila školnímu poradenství „nový kabát“, pozvala do škol školní psychology a speciální pedagogy, brzy se však začalo upozorňovat na jejich nedostatečnou systémovou a metodickou podporu. Impuls k významnějším a především systémovým změnám nyní přinesl požadavek inkluzivního/společného vzdělávání, na který musela znovu zareagovat i školská legislativa. Právě vlivem inkluzivních trendů dochází v posledních měsících a letech k významné emancipaci školního poradenství. S měnící se agendou personálně posílila školská poradenská zařízení a také se ve školách stále v širší míře uplatňují nové poradenské profese. V závislosti na měnících se potřebách a očekáváních žáků, rodičů i učitelů se proměňují cíle práce školních poradců i jejich odborné činnosti. To se děje za nemalé finanční podpory ze strany Ministerstva školství, ať již ukotvené v systému podpůrných opatření nebo plynoucí do škol skrze rozvojové projekty.

V tomto monotematickém čísle časopisu nabízíme teoreticky, empiricky i prakticky zaměřené texty pojednávající o problematice školního poradenství. V příspěvku s názvem *Proměny práce školních psychologů v proinkluzivně naladěných*

školách nabízejí Bohumíra Lazarová, Lenka Hloušková, Milan Pol a Kateřina Trnková výsledky vícečetné případové studie, v níž na empirických datech ukazují, jak školní psychologové reflektují svou práci, jak vnímají (staro)nová očekávání učitelů i vedení svých škol a jak nahlízejí vlastní roli v podpoře školy při zvládání zvyšující se diverzity žáků. Jiří Mareš v přehledové studii *Morální distres školních psychologů* shrnuje současné domácí i zahraniční poznatky o tom, co prožívá školní psycholog ve vztahové síti školy a jak reaguje na situace, kdy je vystaven sociálním tlakům ze strany vedení školy nebo učitelského sboru či nadřízených školských orgánů. Významné změny a nové výzvy pro školní poradce přinesl i požadavek inkluzivního vzdělávání. Inkluzivní vzdělávání se však netýká jen českých škol. Jakým způsobem zvládají a s jakými limity se setkávají ve svých snahách o podporu inkluzivního vzdělávání učitelé a poradci ve Švédsku, sděluje ve své empirické studii *Inclusive Learning Environments in Swedish Schools* autorka Malin Öhman. Tento text otiskujeme v angličtině, abychom překladem příliš nezkreslovali smysl sdělení a současně abychom nabídli originální poznatky širšímu okruhu čtenářů.

Se záměrem přiblížit čtenáři konkrétní obraz poradenství v českých školách a jeho aktuální proměny přinášíme za publikovanými studii rozhovor *O proměnách praxe školního poradenství* se třemi školními poradci, resp. poradkyněmi, které působí v různých poradenských pozicích: s psychologkou pracující v pedagogicko-psychologické poradně Miloslavou Svobodovou, s výchovnou poradkyní ze základní školy Jiřinou Sáňkovou a se školní psychologkou Danielou Košťálovou.

V poslední části monotematického čísla jsme poskytli prostor pro recenzi vybrané publikace a dvě zprávy z jedné konference věnované inkluzivnímu vzdělávání. Michal Urban připravil recenzi knihy *Nastavení mysli. Nová psychologie úspěchu aneb naučte se využít svůj potenciál* autorky Carol Dweckové a Alena Jůvová a Tomáš Čech pak zprávu z konference České pedagogické společnosti *Škola pro všechny aneb Interdisciplinarita ve školní edukaci a pedagogických vědách*. Součástí této konference byl i diskusní panel, ze kterého podává kategorizovaný přehled výstupů s názvem *Inkluzivní vzdělávání jako výzva k profesionalizaci pedagogické práce* trojice autorů: Bohumíra Lazarová, Lenka Hloušková a Stanislav Michek.

Rádi bychom, aby monotematické číslo inspirovalo čtenáře k přemýšlení o tom, jakým výzvám současné školní poradenství čelí, a motivovalo potenciální autory a výzkumníky k intenzivnější vědecké práci na tématu, které je bezesporu aktuální a vyžaduje a bude i nadále vyžadovat jejich soustředěnou pozornost.

Bohumíra Lazarová, Josef Lukas, Jan Mareš, Lenka Kamanová